

Commissie Toekomst Accountancysector

Mevrouw prof. mr. A.T. Ottow, voorzitter

Via digitaal loket

Nieuwegein, 19 april 2019

Betreft: reactie HLB Blömer accountants en adviseurs consultatie CTA

1. Perspectief

Wij reageren vanuit het perspectief van registeraccountant. Binnen onze organisatie zijn wij verantwoordelijk voor een groot deel van onze wettelijke controlepraktijk in de rol van externe accountant. Onze organisatie heeft een vergunning voor de uitvoering van wettelijke controles, niet zijnde organisaties van openbaar belang. De controlepraktijk is bij ons ondergebracht in een apart team en medewerkers binnen dit team houden zich alleen bezig met de uitvoering van wettelijke en vrijwillige controles.

2. Inleiding en achtergrond

Onze organisatie heeft kwaliteit hoog in het vaandel staan. De afgelopen jaren zijn wij meerdere malen getoetst door SRA op basis van het convenant tussen SRA en AFM. In algemene zin zijn wij van mening dat het toezicht een positief effect heeft op de kwaliteit en het kwaliteitsbesef. Om de kwaliteit te verbeteren zijn de laatste jaren verschillende beheersingsmaatregelen genomen, waaronder structurele dossiermentoring (coaching) van accountants door een externe partij, het laten uitvoeren van OKB's door een externe partij en het aanstellen van een compliance officer buiten de organisatie.

De invloed van toezicht op onze organisatie is echter door aan het slaan. Door de continue stroom van negatieve berichtgeving van AFM toetsingen in de media, worden de eisen intern en extern verder aangescherpt. Daar hebben onze klanten last van omdat de kosten omhoog gaan en ze steeds meer vragen krijgen die als vervelend worden ervaren en worden gezien als een ondermijning van het wederzijdse vertrouwen. Onze medewerkers hebben er last van omdat de druk op kwaliteit de werkdruk verhoogt en het werk er niet altijd leuker op maakt.

Een aantal medewerkers in onze controlepraktijk is de afgelopen jaren uitgevallen als gevolg van een burn-out en een nog groter aantal medewerkers heeft onze organisatie verlaten om het bedrijfsleven in te gaan. Het argument daarbij was steevast dat ze het vak op deze manier niet meer leuk vonden door overregulering. Werving van nieuwe medewerkers is zeer lastig, omdat er sprake is van een tekort op de arbeidsmarkt. De impact hiervan op onze organisatie is zodanig dat besloten is tot een klantenstop in de controlepraktijk om de kwaliteit van onze werkzaamheden te kunnen bewaken, de

werkdruk van onze medewerkers niet verder te verhogen en het werkplezier bij onze medewerkers weer terug te krijgen.

Onze overtuiging is dat er binnen onze organisatie zeer serieus om wordt gegaan met de ontwikkelingen op het vlak van kwaliteit de laatste jaren. Dat wordt bevestigd door medewerkers in onze jaarlijkse cultuurmetingen. Dat wil niet zeggen dat wanneer een controledossier extern getoetst wordt, dat dit automatisch resulteert in een voldoende voor alle dossiers. De conclusie die aan zo'n onvoldoende gekoppeld wordt door de AFM over de kwaliteit van een organisatie gaat ons echter te ver en doet geenszins recht aan alle inspanningen die gedaan worden. Het bevordert ook op geen enkele manier het werkplezier/ de fun om in de accountancy te werken. Wij kijken met veel interesse naar de huidige rechtszaak tussen de AFM en PWC en hopen op een goede uitkomst voor de sector.

Deze reactie wordt daarmee ingegeven vanuit de motivatie dat wij nu met onze bijdrage invloed kunnen en willen uitoefenen op toekomstige regelgeving en veranderplannen. Vanuit ons perspectief dat enerzijds de kwaliteit onomstreden moet zijn om onze maatschappelijke functie op de juiste wijze inhoud te geven en anderzijds het vak ook leuk en aantrekkelijk moet blijven voor onze medewerkers en het werkplezier weer terugkomt en het beroep daarmee zijn aantrekkingskracht houdt op huidige en toekomstige accountants.

3. Potentiële bronnen van marktfalen

3.1. Verdienmodel

In een rapport van de AFM wordt een aantal bronnen van marktfalen aangehaald. Eén van de bronnen zou het verdienenmodel kunnen zijn. In de kern komt het verdienenmodel erop neer dat de accountantsorganisatie wordt aangesteld en betaald door de gecontroleerde onderneming, terwijl de afnemer het maatschappelijke verkeer is. Op zich een terechte potentiële bron van marktfalen en een bron die ook al jaren wordt onderkend door de beroepsgroep zelf en daarbuiten. Een oplossing zou kunnen zijn dat de accountant niet meer wordt aangesteld door de gecontroleerde onderneming, maar door een onafhankelijke instantie. De vraag is of de kwaliteit van de controle hierdoor verbetert. Kijkend naar onze eigen organisatie zijn er genoeg redenen te bedenken waarom het gegeven dat wij worden aangesteld en betaald door de gecontroleerde onderneming op zichzelf geen bron is van marktfalen. Wij kennen beheersingsmaatregelen van interne reviews en externe reviews. Er vinden opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordelingen plaats waarbij een tweede accountant ook iets van de uitgevoerde werkzaamheden moet vinden. Voor externe accountants is er een escalatiemodel waarbij slechte kwaliteit kan leiden tot verbeterplannen en ontslag. Daarnaast is er altijd nog het risico van onze reputatie en claims. Geen enkele klant is ons het risico waard van onze reputatie en op claims en aansprakelijkheden zitten we ook niet te wachten. Onze mening zou dan ook zijn dat er binnen het stelsel van kwaliteitsbeheersing van onze organisatie voldoende maatregelen zijn om de stelling in te kunnen nemen dat wij geen toegevoegde waarde zien in het wijzigen van het huidige verdienenmodel.

3.2. Partnermodel

Een andere bron van marktfalen die wordt aangehaald betreft het partnermodel. Het marktfalen uit hoofde van het partnermodel kan ontstaan doordat accountants die eveneens partner zijn (accountant partners) gelijktijdig de rollen van beroepsbeoefenaar, aandeelhouder en soms ook bestuurder vervullen. Hierbij dienen deze accountants naast het publiek belang ook commerciële belangen zoals het cliëntbelang en het kantoorbelang alsmede het eigen belang. De accountant partner bevindt zich door deze verschillende rollen en belangen continu in een spanningsveld, waarbinnen het publiek belang mogelijk niet altijd centraal staat en de kwaliteit van de wettelijke controle onder druk kan komen te staan. De voor- en nadelen worden benoemd in de verkenning van de AFM en deze snijden allemaal hout. Zolang er sprake is van een vrij beroep waarbij winst gemaakt mag worden, wordt deze bron van marktfalen ook niet gemitigeerd. Oplossingen waarbij bijvoorbeeld een raad van advies wordt aangesteld om het lange termijn belang van de organisatie te bewaken moedigen wij in principe aan. Deze raad van advies kan ook een rol spelen in de beoordeling van partners en kritisch kijken naar hun functioneren. Ieder initiatief in deze richting kan op onze steun rekenen. Het partnermodel op zichzelf staat voor ons niet ter discussie. Deskundigheid, hard werken, ondernemerschap, commerciële vaardigheden, betrokkenheid bij een organisatie mogen beloond worden door partnerschap en een daarbij behorende beloning. Partners die niet in staat zijn het belang van de organisatie voorop te stellen, zijn ook niet in staat om op duurzame wijze de juiste beslissingen te nemen voor de organisatie. Hiermee komt continuïteit en winstgevendheid onder druk te staan, hetgeen op de lange termijn averechts werkt.

Als aanvulling op het bovenstaande, zijn wij momenteel bezig om in- en uittreden op een andere wijze financieel te regelen. Hierbij stappen wij waarschijnlijk over van een meer traditioneel goodwill-model naar een in- en uitgroei-regeling voor nieuwe partners.

3.3. Bedrijfsmodel

Een derde bron van marktfalen wordt gevonden in het bedrijfsmodel. Marktfalen in het bedrijfsmodel van accountantsorganisaties hangt samen met de aantasting van de onafhankelijke uitvoering van de wettelijke controle. De onafhankelijke uitvoering van de wettelijke controle is een essentiële randvoorwaarde voor het vertrouwen van het maatschappelijk verkeer. In feite gaat het hier om het bedrijfsmodel waarbij controle en advies opgesloten zijn in één organisatie. Indien de omzet bij een klant overwegend uit adviesomzet bestaat, wordt de kwaliteit van de controle in gevaar gebracht omdat mogelijk geen sprake meer zou zijn van een onafhankelijke uitvoering van de wettelijke controle. Het belang van de klant voor de organisatie is simpelweg te groot. Onze reactie zou zijn dat dit risico voor accountantsorganisatie van middelgrote ondernemingen slechts in beperkte mate aanwezig is. Het aandeel adviesomzet op de totale klantomzet is beperkt en er zijn voldoende beheersingsmaatregelen aanwezig om onafhankelijkheid te waarborgen. Er is nauwelijks sprake van omvangrijke adviesprojecten bij onze controleklanten. Wel worden we als financieel vertrouwenspersoon ingeschakeld om mee te denken in trajecten van financiering, koop, verkoop, overdracht en fiscaliteit. Het doorknippen van de banden tussen accountant en controleklant wordt door ons niet als noodzakelijk gezien en zal ook door onze klanten als ongewenst worden beschouwd. Het is aan ons om elke keer met de regelgeving in de hand te toetsen of bepaalde advisering wel of niet mogelijk is in het kader van onze onafhankelijkheid. Hiervoor bestaan adequate procedures die door compliance op naleving getoetst worden.

3.4. Marktordening – aanbodzijde

Een laatste bron van marktfalen die benoemd wordt betreft marktordening – aanbodzijde. De aanwezigheid van marktmacht in de markt voor wettelijke controles kan tot effect hebben dat geen, of beperkte, concurrentie plaats vindt op (onder meer) de kwaliteit van wettelijke controles. Hierdoor kan het aangeboden kwaliteitsniveau onder het maatschappelijk wenselijke kwaliteitsniveau komen te liggen. Wij kunnen ons voorstellen dat dit risico speelt in het OOB-segment, zeker nu kantoren niet langer een OOB-vergunning wensen. Als één van de oplossingen wordt het principe van de joint audit genoemd. Wij kunnen ons voorstellen dat deze oplossing zou kunnen werken en mogelijk ook zal resulteren in meer accountantsorganisaties die een OOB-vergunning zouden willen hebben. Ook vanuit het kwaliteitsprincipe zou een joint audit kunnen werken in het OOB-segment. In onze markt signaleren wij op dit vlak geen risico van marktfalen. Er is meer dan voldoende concurrentie in ons segment klanten.

3.5. Conclusie

Onze conclusie met betrekking tot de gesignaleerde bronnen van marktfalen in de accountancysector zou zijn dat de meeste theoretisch juist zijn. Bij de definitie van de bronnen zou ook in acht genomen moeten worden welke beheersingsmaatregelen er reeds bestaan binnen accountantsorganisaties om het risico van daadwerkelijk marktfalen te voorkomen. Met deze maatregelen wordt naar onze mening invulling gegeven aan de belangrijkste risico's. Wij zijn geen voorstander van veranderingen in het verdien- en of partnermodel. Wij zijn er niet van overtuigd dat veranderingen in deze modellen substantieel zouden bijdragen aan kwaliteitsverbetering. Klanten moeten ook kunnen kiezen voor hun accountant en tussen klant en accountant moet nu eenmaal ook een vertrouwensrelatie bestaan. Deze vertrouwensrelatie werkt ook bevorderend voor de kwaliteit omdat er sprake is van openheid en transparantie. Kantoren moeten geleid worden door partners die deskundig zijn op de inhoud, maar ook beschikken over sociale, communicatieve, commerciële en ondernemersvaardigheden. Het beroep en de markt zijn constant in beweging en dit vraagt om adequaat management om hierop in te spelen.

Maatregelen die wij ondersteunen betreffen bijvoorbeeld het toevoegen van een raad van advies om het lange termijn perspectief van een organisatie te behartigen. Deze raad van advies kan tevens een mening hebben over de zittende partners. Verder zouden wij ons voor kunnen stellen dat joint audits in het OOB-segment een oplossing bieden voor het gesignaleerde risico aan de aanbodzijde. Een organisatie als HLB heeft in haar segment klanten reeds meer dan voldoende concurrentie aan de aanbodzijde.

4. Kwaliteit verbeterende maatregelen binnen de huidige structuur

4.1. Verstevigen governance gecontroleerde ondernemingen

Een kritische en onafhankelijke taakinvulling van de RvC en het AC is een belangrijke randvoorwaarde voor de verbetering van de kwaliteit van de verslaggeving van ondernemingen en daarmee voor de kwaliteit van de onafhankelijk uitgevoerde wettelijke controle. Dat is het uitgangspunt zoals genoemd in het rapport van de AFM. Wij zijn het daarmee eens. Met name in onze not-for-profit

praktijk zien wij dit ook reeds gebeuren. Raden van toezicht nemen hun taken steeds serieuzer en de kwaliteit van raden van toezicht in brede zin is aan het toenemen. Dit betekent ook dat de gesprekken die wij met raden van toezicht voeren op dit moment meer betekenisvol zijn en meer inhoud hebben dan in het verleden vaak het geval was. Raden van toezicht zetten ook de relatie met de accountant op scherp en zijn kritisch op diens functioneren. Overigens komen wij deze governance in slechts zeer beperkte mate tegen bij onze commerciële klanten. Vanuit de wet bestaat deze verplichting ook niet en er zijn meer weinig klanten die hier zelf invulling aan geven.

4.2. Verbeteren kwaliteit verslaggeving gecontroleerde ondernemingen

Hoogwaardige kwaliteit van verslaggeving van ondernemingen is een randvoorwaarde voor accountants om een kwalitatief goede wettelijke controle te kunnen uitvoeren. Nagedacht kan worden over maatregelen die de kwaliteit van de verslaggeving verder kunnen verhogen. Als uitgangspunt zijn wij het hiermee eens. De maatregelen die genoemd worden als invulling hiervan lijken ons niet van toepassing te zijn op ons klantensegment. Wellicht dat enkele van de genoemde elementen verplicht zouden kunnen worden gesteld als onderdeel van het jaarverslag van onze klanten.

4.3. Stimuleren focus accountants op kwaliteit

Ook zonder fundamentele wijziging van het huidige partnermodel binnen accountantsorganisaties, kan een aantal potentiële aanpassingen worden overwogen dat raakt aan de focus van de accountant op kwaliteit. Achterliggend doel is met deze maatregelen aanvullende prikkels te introduceren die de accountant aanzetten tot meer lange termijn, kwaliteit bevorderend gedrag. Voorbeelden van maatregelen die in dit kader genoemd worden zijn de volgende:

- Maximum aan omzet-gerelateerde beloningen van accountants als gevolg waarvan de beloning in verdere mate afhankelijk wordt van kwaliteitscriteria;
- Verhogen van de uittredingsleeftijd van partners;
- Aftekenen van de controleverklaring door zowel de externe accountant als de OKB-er.

Binnen onze organisatie kennen wij geen omzet-gerelateerde beloningen. Kwaliteit maakt reeds een belangrijk onderdeel uit van de beloning. Naast kwaliteit wordt ook gekeken naar andere aspecten, waaronder betrokkenheid bij de organisatie, productiviteit, doorontwikkeling kennis en vaardigheden, assertiviteit en commerciële vaardigheden. Dit samenspel van aspecten leidt uiteindelijk tot een afgewogen beslissing over iemands beloning.

Het verhogen van de uittredingsleeftijd van partners vinden wij onzinnig. Bij ons is de uittredingsleeftijd 60 jaar. Gezien de gemiddelde leeftijd waarop medewerkers bij ons partner worden (35), is de investeringshorizon al 20 tot 25 jaar. Deze met nog eens 5 jaar verlengen voegt naar onze mening niets toe aan de focus op kwaliteit. Overigens gaan de veranderingen in het beroep en de markt soms zo snel, dat het juist wel werkt als de leeftijd van uittreden op 55-60 jaar wordt gezet. Als we momenteel kijken naar bijvoorbeeld de snelheid van technologische ontwikkelingen dan wil je ook continue nieuwe aanwas van jonge accountants hebben op partnerniveau. Jonge accountants die weer anders zijn opgeleid en daarmee vaak beter zijn geëquipeerd om in te spelen op de nieuwe ontwikkelingen in de accountancysector. Indien zittende

partners te lang blijven zitten, bestaat het risico dat er geen ruimte is voor nieuwe partners, hetgeen onwenselijk zou zijn.

Het aftekenen van de controleverklaring door de OKB-er zou een maatregel kunnen zijn die wij ondersteunen. Wij brengen onze OKB's echter extern onder om de kwaliteit van de OKB te verhogen als gevolg van de objectieve en onafhankelijke positie van de OKB-er.

4.4. Beleid bestuur OOB-accountantsorganisaties in dienst van kwaliteit

Niet van toepassing.

4.5. Versterken kwaliteitswaarborgen van de accountantsorganisaties

In aanvulling op de reeds ingezette hervormingen in de NBA 'Veranderagenda Audit' kunnen mogelijk verdere stappen worden gezet op het terrein van de bedrijfsvoering en het systeem van kwaliteitsbeheersing en –bewaking binnen accountantsorganisaties. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het inrichten of uitbreiden van ondersteunende staf die gericht is op het 'in control' zijn van de bedrijfsvoering van de accountantsorganisatie vanuit het perspectief van kwaliteit. Dit kan ook bijdragen aan de verdere professionalisering van het bestuur en het intern toezicht.

In het verlengde hiervan kan ook worden gekeken naar het stellen van verdergaande kwaliteitseisen aan de transparantieverlagen van OOB-accountantsorganisaties. Als deze meer eensluidend zijn en bijvoorbeeld vergelijkbare Audit Quality Indicators (AQIs; zie verder) zouden bevatten, dan wordt de kwaliteit van de accountantsorganisaties voor ACs en andere gebruikers meer inzichtelijk gemaakt.

Als reactie hierop kunnen wij stellen dat in zijn algemeenheid iedere zinvolle maatregel ter versterking van onze kwaliteitswaarborgen door ons ondersteund zal worden.

4.6. Verbreden handhavingsbeleid

Onderzocht kan worden of het handhavingsbeleid van de AFM ten aanzien van de accountantsorganisaties dient te worden verbreed. Het achterliggende doel kan zijn meer balans aan te brengen in het toezicht op (i) de kwaliteit van wettelijke controles, (ii) interne kwaliteitswaarborgen en (iii) gedrag en cultuur en het bijbehorende handhavingsinstrumentarium.

Naar onze mening zou de AFM moeten heroverwegen of de huidige wijze van toezicht houden en daarover rapporteren de juiste wijze van invulling is van het toezicht en bijdraagt aan haar doelstellingen. Interne kwaliteitswaarborgen en daarmee het systeem van kwaliteitsbeheersing dienen meer in de toetsing betrokken te worden. Ook zijn wij voorstander van de transparantie over gedrag en cultuur binnen accountantsorganisaties. Ons werk begint iedere dag met onze houding en attitude. Zijn wij bereid om ons werk naar eer en geweten te doen, kunnen we onszelf iedere dag recht in de spiegel aankijken in de overtuiging dat we de juiste dingen hebben gedaan, zijn we ons bewust van onze maatschappelijke functie, wordt kwaliteit in voldoende mate ondersteund vanuit de partners en vertonen deze voorbeeldgedrag. Wij meten dit jaarlijks en rapporten hier ook over. Verder blijkt uit ons stelsel van kwaliteitsbeheersing dat kwaliteit een belangrijke positie inneemt binnen onze organisatie.

Natuurlijk mogen er ook dossiers getoetst worden. Wat ons betreft zou het mogelijk moeten zijn om zowel de accountantsorganisatie als de individuele accountant aan te kunnen spreken op

tekortkomingen. De AFM zal in ieder geval tot een afgewogen beslissing moeten komen over dossiers. Wat zijn ernstige tekortkomingen en komt basis voor de controleverklaring daadwerkelijk op losse schroeven te staan. De AFM moet hierbij in haar toezicht naar onze mening veel meer principle based worden dan rule based en alle omstandigheden meewegen in haar oordeel. De communicatie naar de maatschappij toe moet ook zorgvuldig plaatsvinden. De indruk die nu al jaren gewekt wordt is dat we te maken hebben met een sector die niet veranderingsgezind zou zijn en hardnekkig dezelfde dingen blijft doen. Als wij zien wat er binnen onze organisatie de afgelopen jaren allemaal heeft plaatsgevonden en met welke investeringen dit gepaard is gegaan, is dit beeld volstrekt onjuist en doet het geen recht aan alle veranderingen die wij hebben doorgevoerd.

4.7. Conclusie

Allereerst dient geconcludeerd te worden dat niet alle maatregelen op het gros van onze klanten of onze organisatie van toepassing zijn. Verder ondersteunen wij van harte alle initiatieven/maatregelen die getroffen zouden kunnen worden ter versterking van de kwaliteitswaarborgen. Ook ons stelsel van kwaliteitsbeheersing is waarschijnlijk nog niet optimaal, maar wel toereikend. Effectieve maatregelen die bijdragen aan de kwaliteitswaarborgen kunnen op onze steun rekenen.

Met betrekking tot het verstevigen van de focus op de kwaliteit van accountants zien wij weinig in de voorgestelde maatregelen. Mogelijk dat het laten meetekenen van de OKB-er een effectieve maatregel zal blijken te zijn.

Wat ons betreft zou het toezicht van de AFM evenwichtiger en genuanceerder moeten zijn. Focus mag wat ons betreft zeker liggen op gedrag en cultuur. Wat wij kunnen doen om dit nog beter zichtbaar te maken richting de AFM en andere toezichthouders, zullen wij doen. Focus moet ook meer liggen op het stelsel van kwaliteitsbeheersing en de maatregelen en procedures die aanwezig zijn bij accountantsorganisaties om de kwaliteit te beheersen en te bevorderen. Individuele dossiers mogen uiteraard altijd onderdeel zijn van de toetsing. Rapportage en communicatie daarover moet naar onze mening veel zorgvuldiger en ook met meer respect voor de positieve ontwikkelingen binnen de accountancysector.

5. Verkenning alternatieve structuurmodellen

5.1. Inleiding

De AFM geeft in haar “Verkenning kwetsbaarheden in de structuur van de accountancysector” d.d. 21 november 2018 een verkenning van alternatieve structuurmodellen. Doel daarvan is om een beeld te geven van de mate waarin veranderingen in de markt voor wettelijke controles of in de structuur van accountantsorganisaties factoren van marktfalen kunnen wegnemen om daarmee de kwaliteit van wettelijke controles structureel te verhogen. Bronnen van marktfalen kunnen intern liggen in het bedrijfs-, verdien- of partnermodel van een accountantsorganisatie en kunnen extern liggen in de vraag- en aanbodzijde van de accountancymarkt. Uitgangspunt van de AFM is hierbij dat er sprake is van een relatie tussen de structuur van accountantsorganisaties en de kwaliteit van uitgevoerde wettelijke controles door diezelfde organisaties. Wij vragen ons af of dit uitgangspunt

voor een accountantsorganisatie met een niet-OOB-vergunning terecht is en of de alternatieve structuurmodellen die de AFM in haar verkenning noemt in de praktijk daadwerkelijk tot een verhoogde kwaliteit van uitvoering van wettelijke controles leidt. Kwaliteit van controles wordt ons inziens geborgd door een goed werkend kwaliteitsbeheersingsstelsel, kwaliteitsbesef en een beleid gericht op kwaliteit en niet door het structuurmodel van de accountantsorganisatie. De conclusie van de AFM dat er in de wetenschappelijke literatuur *aanwijzingen* zijn dat in de huidige structuur van de accountancysector meerdere bronnen van marktfalen liggen besloten, die een negatieve invloed (*kunnen*) hebben op de kwaliteit van wettelijke controles, is duidelijk, maar geeft ons inziens juist weer dat de relatie tussen genoemde bronnen van marktfalen (waaronder de structuur van de accountantsorganisatie) en de kwaliteit van wettelijke controles niet hard is. Desondanks geven wij graag onze visie op de genoemde tien alternatieve structuurmodellen.

5.2. *Audit only*

Het alternatieve model *audit only* leidt tot volledige scheiding van controle en advies. Het potentiële voordeel van dit model zou moeten liggen in het voorkomen van mogelijke onafhankelijkheidsconflicten in de combinatie van controle- en adviesdiensten door dezelfde organisatie, waarbij gesteld wordt dat adviesdiensten meer bijdragen aan de winstgevendheid en dat er sprake kan zijn dat risico's voor de kwaliteit van de wettelijke controles uit hoofde van (on)bewuste focus op het belang van goede klantrelaties. Onze visie is dat de onafhankelijkheidsregels duidelijk de grenzen aangeven van wat wel en wat niet kan in de totale dienstverlening richting controleklanten. Zolang adviesdiensten geen betrekking hebben op of (in)direct leiden tot het innemen van standpunten die het controleobject raken, is er geen sprake van onafhankelijkheidsrisico's. Juist om een kwalitatief goede controle te kunnen verrichten, is specialistische kennis van adviseurs (fiscaal, cyber security, vastgoed) in-house noodzakelijk. Het kwaliteitsbeheersingsstelsel van de accountantsorganisatie borgt dat er geen onwenselijke combinatie van diensten worden verricht aan controleklanten.

5.3. *Intermediairs*

Het alternatieve model *intermediar* houdt in dat een onafhankelijke organisatie bepaalt welke accountantsorganisatie wordt ingeschakeld voor de wettelijke controle en tegen welk honorarium en ziet tevens toe op de uitvoering van de controle. Hiermee wordt de economische band tussen accountant en gecontroleerde verbroken. Onze visie hierop is dat de economische band tussen accountant en gecontroleerde indirect gewoon blijft bestaan en dat een dergelijke intermediair voor gecontroleerde ondernemingen kostenverhogend werkt. Los hiervan zien wij voor het verhogen van de kwaliteit van de controle zelf geen toegevoegde waarde van een dergelijke intermediair.

5.4. *Rijksaccountant*

Het alternatieve model *rijksaccountant* behelst dat de wettelijke controles van alle OOB's door een zelfstandige organisatie worden verricht, bestuurd door de minister van Financiën. Deze zelfstandige organisatie heeft geen winstoogmerk en heeft accountants in loondienst. Financiering zou door de markt moeten plaatsvinden middels een wettelijke heffing. Onze visie is dat dit model de maatschappelijke functie van de accountant beter onderstreept dan in de huidige situatie, maar wij vinden de nadelen van dit model groter dan de voordelen. Essentieel voor een kwalitatief goede controle is diepgaande kennis van de gecontroleerde onderneming ten aanzien van interne

beheersing, processen, systemen en automatiseringsomgeving, maar ook van de bestuurders en eigenaren zelf. Vertrouwen in de onderlinge relatie tussen klant en accountant is wat ons betreft erg belangrijk. Dit draagt bij aan de openheid en transparantie naar elkaar toe, hetgeen van belang is bij de uitvoering van de controlewerkzaamheden. Het is nog maar de vraag of de kwaliteit van controles verbeterd wordt door accountants in loondienst van de overheid juist door de grotere afstand tussen de gecontroleerde en de accountant. Introductie van een rijksaccountant vergroot naar onze mening ook niet de aantrekkelijkheid van het accountantsberoep. Zelf zouden wij in ieder geval geenszins als rijksaccountant willen werken.

5.5. *Financial Statement Insurance*

Een vierde alternatief model betreft het *financial statement insurance (FSI)* model. Gecontroleerde ondernemingen hebben de mogelijkheid om een verzekering te sluiten bij verzekeraars voor haar vermogensverschaffers voor verliezen als gevolg van mogelijk tekortschietende wettelijke controles. De maximale dekking en premie van deze verzekering hangt af van de beoordeling van o.a. de AO/IB van de onderneming, uitgevoerd door bijvoorbeeld de accountant. Indien de onderneming de verzekering niet afneemt, zal deze de accountant zelf benoemen en betalen. Indien de onderneming de verzekering wel afneemt, benoemt en betaalt de verzekeraar de accountant en legt de accountant verantwoording af aan de verzekeraar. In een dergelijke situatie zou de accountant een meer onafhankelijke positie ten opzichte van de gecontroleerde kunnen innemen. Onze visie is dat dit model de kwaliteit van controles niet verhoogt. De verzekeraar zelf is een commerciële onderneming en zal het risico gaan bepalen op de kans dat een tekortschietende controle leidt tot verliezen van vermogensverschaffers van de onderneming. Dit risico zal over het algemeen vrij laag worden ingeschat en daardoor zal de verzekeraar haar keuze voor een accountant eerder baseren op prijs dan op kwaliteit.

5.6. *Afschaffen van de wettelijke controleplicht*

Afschaffen van de wettelijke controleplicht zorgt ervoor dat de vraagzijde wezenlijk verandert. Controleplichtige ondernemingen hebben niet langer meer de plicht om een controle te laten uitvoeren en zullen prikkels voelen een controle daadwerkelijk naar de wens van hun stakeholders te laten verrichten. Kijkend naar de niet-OOB-markt is onze visie hierop dat afschaffing in de praktijk veelal zal leiden tot het überhaupt niet meer laten controleren van jaarcijfers. Belanghebbenden als banken, belastingdienst, leveranciers, klanten en medewerkers kunnen een vrijwillige controle niet afdwingen en zullen voor hun besluitvorming gaan steunen op ongecontroleerde en daarmee mogelijk onjuiste/onvolledige informatie. Afschaffen van de wettelijke controleplicht ondermijnt de maatschappelijke functie van de accountant. Uiteraard is deze functie belangrijker naarmate de onderneming groter is. Een verhoging van de controlegrenzen steunen wij in dit kader wel.

5.7. *De gebruiker bepaalt*

Als zesde modelvariant wordt *de gebruiker bepaalt* genoemd. Kern van deze variant is dat de keuze van de accountant wordt bepaald door o.a. aandeelhouders, vreemd vermogensverschaffers en crediteuren van het bedrijf. De onderneming betaalt de accountant en legt verantwoording af aan RvC/AC en AvA, maar mogelijk ook aan de vreemd vermogensverschaffers en crediteuren. Voor het OOB-segment achten wij, los van mogelijke praktische problemen indien genoemde partijen andere voorkeuren hebben, dit model een goede variant. Wij vragen ons wel af of hiermee de kwaliteit van

de uitgevoerde controle zelf wordt verhoogd. Voor het niet-OOB-segment achten wij deze variant minder geschikt, omdat er veelal geen scheiding is van management en eigendom en bovendien vreemd vermogensverschaffers en crediteuren, gezien de klantrelatie, niet het management tot de orde zullen roepen bij onvrede over de keuze van de accountant.

5.8. *Audit Quality Indicators*

Bij *audit quality indicators (AQIs)* is de gedachtegang dat de kwaliteit van wettelijke controles wereldwijd wordt gemeten aan de hand van verschillende indicatoren. Gebruikers worden als gevolg hiervan beter in staat gesteld de kwaliteit van wettelijke controles te duiden. Verplichte publicatie door accountantsorganisaties van deze AQI stelt ondernemingen bij het bepalen van hun keuze in staat kwaliteit van accountantsorganisaties te vergelijken. Onze visie hierop is dat de aard, normering, toepasbaarheid en de mate van transparantie van deze AQI behoorlijk voor discussie vatbaar zouden kunnen zijn. Desondanks achten wij transparantie van kwaliteit van accountantsorganisaties een prima ontwikkeling die wij van harte ondersteunen als daar een werkend kader voor komt.

5.9. *Joint Audit*

Een achtste modelvariant is de *joint audit*. Twee accountants van twee verschillende kantoren tekenen de controleverklaring. Het vier-ogen-principe moet in deze variant zorgen voor verbeterde kwaliteit van de controle. Hierbij zou een minimale verhouding van werkverdeling moeten zijn ter voorkoming dat één kantoor de opdracht overwegend uitvoert. Onze visie is dat dit voor het niet-OOB-segment absoluut onwenselijk is. Het leidt tot afstemmingsproblemen, onduidelijkheid over verantwoordelijkheden en is ook vanuit de onderneming zelf onpraktisch en kostenverhogend. Wij kunnen ons voorstellen dat deze oplossing zou kunnen werken en mogelijk ook zal resulteren in meer accountantsorganisaties die een OOB-vergunning zouden willen hebben. Ook vanuit het kwaliteitsprincipe zou een joint audit kunnen werken in het OOB-segment.

5.10. *Begrenzen van het marktaandeel Big4-accountantsorganisaties*

Het *begrenzen van het marktaandeel Big 4-accountantsorganisaties* is een alternatief model dat concurrentie in het OOB-segment tussen accountantsorganisaties op kwaliteit kan bevorderen. In Nederland worden 90% van de OOB-organisaties gecontroleerd door een Big 4-kantoor. Wij achten het begrenzen alleen nuttig indien er voldoende accountantsorganisaties met een OOB-vergunning zijn. Naast de Big 4 zijn dat er dit moment maar een zeer beperkt aantal. Op grond hiervan vinden wij de invoering van dit alternatief, gegeven het huidige aanbodzijde, geen wenselijke situatie.

5.11. *Corporate model*

Een laatste alternatief structuurmodel betreft het *corporate model*. In dit model worden accountantsorganisaties eigendom van externe vermogensverstrekkers en voeren partners niet langer meer de zeggenschap uit over het beleid. Hierdoor zou bereikt moeten worden dat mogelijke inherente belemmeringen voor het doen van lange termijn kwaliteitsinvesteringen als gevolg van het huidige partnermodel worden gereduceerd. Ons inziens leidt invoering van een dergelijk model tot het verschuiven van mogelijke commerciële belangen van de accountant zelf naar mogelijke

commerciële belangen van de externe vermogensverstrekkingen en wordt daarmee niet bereikt dat de kwaliteit van de controle wordt verhoogd.

5.12. Conclusie

Weinig van de voorgestelde varianten kunnen op onze steun en begrip rekenen. Wij zijn er niet van overtuigd dat deze varianten bijdragen aan de kwaliteit van de accountantscontrole. De argumenten hiervoor zijn reeds toegelicht hierboven.

Een aantal van de voorstellen zouden voor OOB-kantoren kunnen werken. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de introductie van joint audits en het principe van de gebruiker bepaalt.

Afschaffing van de controleplicht lijkt ons onwenselijk. Wel zou nagedacht kunnen worden over de verhoging van de wettelijke controlegrenzen, zodat per saldo minder organisaties onder de wettelijke controleplicht vallen. Hier zou als vervanging bijvoorbeeld het principe van de gebruiker bepaalt ingevoerd kunnen worden, hetgeen ook door marktwerking zal gebeuren.

Het voorstel van de introductie van AQIs kan op onze steun rekenen en wij zouden ook bereid zijn hierin meer transparant te zijn naar de maatschappij. Het stelsel van AQIs dient dan wel objectief te zijn en niet voor meerdere interpretaties vatbaar.

Wat wij nergens in de voorstellen teruglezen is dat de vergunning voor niet-OOB kantoren gekoppeld wordt aan bijvoorbeeld een minimum aantal wettelijke controles die worden uitgevoerd door een accountantsorganisatie. Vanuit onze praktijk (ca. 100 wettelijke controles en 100 vrijwillige controles) zien wij dat wettelijke controle een specialisatie is die door specialisten (ervaring en expertise) dient te worden uitgevoerd. De compliance kosten zijn hoog en de investeringen die hiermee gepaard gaan zijn significant. Bovendien gaan de (technologische) ontwikkelingen erg snel. Ons advies zou zijn om een minimum te koppelen aan het aantal wettelijke controles dat door een kantoor met een vergunning uitgevoerd zou moeten worden.

6. Tot slot

Ook wij zijn op zoek naar herstel van vertrouwen. Het aanzien van de accountant en het plezier om als accountant werkzaam te zijn, zijn de afgelopen jaren zichtbaar afgenomen merken wij binnen onze organisatie. Bij het herstel van vertrouwen spelen wij allereerst zelf een belangrijke rol. Die rol nemen wij aan door continue te investeren in de kwaliteit van onze organisatie en het goede voorbeeld te geven binnen onze organisatie. Maatregelen en initiatieven die genomen worden om het stelsel van kwaliteitsbeheersing verder te verbeteren, ondersteunen wij van harte. Maatregelen die genomen worden en die mogelijk ingrijpen op cultuur en gedrag binnen de organisatie, zoals bijvoorbeeld de instelling van een raad van advies en verandering van het goodwill-model, kunnen op onze steun rekenen. Maatregelen die leiden tot meer transparantie over gedrag, cultuur en kwaliteit binnen onze organisatie naar de buitenwereld, kunnen ook op onze steun rekenen.

Toezicht blijft noodzakelijk. Wat ons betreft schiet de huidige wijze van toezicht houden en de communicatie daarover zijn doel voorbij. Het leidt niet tot wederzijds begrip en als we de verhalen moeten geloven, resulteert het niet in een verbetering van de kwaliteit. Differentiatie in toezicht tussen het OOB-segment en het niet-OOB segment lijkt ons dan ook wenselijk. Het maatschappelijke

belang en daarmee de schade die kan ontstaan zijn immers wezenlijk anders bij onze klanten dan bij klanten in het OOB-segment. Toezicht op cultuur en gedrag en het stelsel van kwaliteitsbeheersing dienen op één te staan, daarna moeten uiteraard ook individuele dossiers getoetst worden. Op basis van het geheel aan bevindingen, dient een afgewogen oordeel geformuleerd te worden over de kwaliteit van een accountantsorganisatie.

Samen met de overheid, de AFM, de beroepsorganisaties en de kantoren moet gewerkt worden aan een accountancysector die zijn aantrekkingskracht weer terug gaat krijgen op zowel stakeholders, klanten als medewerkers. Wij geloven daarbij niet in instituten als de rijksaccountant, de introductie van intermediairs of maatregelen waarbij de controleplicht volledig wordt afgeschaft. Nuances zijn wel mogelijk, zoals bijvoorbeeld het verhogen van de controlegrenzen of het principe van de gebruiker bepaalt bij ondernemingen die niet vallen onder de controleplicht. Verder kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een minimale omvang van kantoren met een niet-OOB vergunning.